

نشان باقی عبدالله

آشنایی با مدارس موقوفة عبدالله رضوی میرزای ناظر

گزارش: محمد دشتی عکس: رضا معتمدی

همسایه، از این مدرسه بازدید و آن را تحسین کرده‌اند.

چرا دکتور عظیم محبی بعد از بازدید از این مجتمع آموزشی نوشته است: در اولین فرصت این مجتمع آموزشی موفق را ببینید! این مدرسه دیدنی‌های زیادی دارد که باید دید، نوشت و به اطلاع همه مدیران مدارس رساند. واقعا چرا؟

روز سه‌شنبه ۲۳ اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۳، هم‌زمان با میلاد مولی علی (ع)، آن‌جا بودیم و برای دریافت پاسخ سؤالات خود، نظرات سعید ترک‌نژاد، مدیر این مجموعه، را جویا شده‌ایم.

■ مدیر مجتمع شبانه‌روزی موقوفة عبدالله رضوی کیست؟

سعید ترک‌نژاد فوق‌لیسانس مدیریت آموزشی دارد. در ۲۹ سال خدمت خود، در واحدهای آموزشی ابتدایی، راهنمایی و دانش‌سرا مدیریت کرده است و از سال ۱۳۷۴ تاکنون (به مدت ۱۹ سال) مدیریت این مجتمع را برعهده دارد. مجتمع موقوفة عبدالله رضوی در سال‌های ۹۰ و ۹۱ به‌عنوان مدرسه «سلامت برتر» و در سال ۹۲ به‌عنوان مدرسه «کیفیت‌مدار و دارای مدیریت مطلوب» شناخته شد. معاون این مجتمع نیز سابقه ۱۹ سال معاونت مداوم در این مدرسه را در کارنامه دارد.

■ اشاره

از دفتر مجله در خیابان ایرانشهر شمالی شهر تهران تا روستای «سوران» در شاندیز (خراسان رضوی) ۹۳۰ کیلومتر راه است. اما یک دغدغه مشترک، یعنی اندیشیدن و بها دادن به مدیریت مشارکتی در مدارس، برای شورای تحریریه مجله مدیریت مدرسه، و وجود مصداقی عینی از مدیریت مشارکتی، آن هم با شرکت و حضور داوطلبانه و مشتاقانه دانش‌آموزان، در مدرسه‌ای هر چند در دوردست‌ها، ما را به آن دیار می‌کشاند.

در طول مسیر بارها به واژه واژه کلمات و جملاتی می‌اندیشیم که این سال‌ها و در ۱۰۰ شماره مجله درخصوص مدیریت مشارکتی و مدیریت موفق در مدارس نوشته شده است. چه چیزی در انتظار ماست؟ تا چه حد مصداق عینی توصیه‌های مجله را که می‌تواند از هر مدرسه چهره‌ای موفق بسازد، در این مدرسه خواهیم دید؟ چرا در فاصله‌ای کوتاه و در همین سه چهار ماهه اخیر، دکتر سیدجواد حسینی، مدیرکل آموزش و پرورش خراسان رضوی، مهندس علی زرافشان، معاون آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش، دکتر عظیم محبی، مدیرکل آموزش متوسطه دوره اول و مسئولانی دیگر از آموزش و پرورش و دیگر نهادهای مرتبط و حتی در سال‌های قبل، هیئت‌هایی از دیگر کشورهای

منطقه‌ای، توانسته است آثار مطلوبی را تا هم‌اکنون برجا بگذارد. در وقفنامه ایشان آمده است که پس از برداشت هزینه قنات‌ها، درختان و باغ‌ها، با تقسیم عواید موقوفه به ۱۰ قسمت، چهار دهم آن برای هزینه‌های درمانگاه و مداوای بیماران مراجعه‌کننده، سدهم برای نگهداری و تأمین غذا و لباس ایتم در مزرعه سوران، یک‌دهم برای روضه‌خوانی و اطعام اهالی و مستمندان در روز عاشورا و دودهم باقی‌مانده هم به اختیار متولی هزینه شود.

■ در چه سالی خواسته‌های قلبی عبدالله رضوی در خصوص تأسیس مدرسه عملی شد؟
در سال ۱۳۷۴ اداره اوقاف و آموزش و پرورش تصمیم گرفتند برای عملی کردن نیت خیرخواهانه اوقف، مجمعی شبانه‌روزی برای دانش‌آموزان احداث کنند و چون یکی از شروط اوقف این بوده است که بچه‌هایی پذیرفته شوند که از جانب پدر یتیم شده‌اند، این موضوع یکی از شرایط خاص و ویژه پذیرش دانش‌آموزان در این مجتمع است.
این دبیرستان از سال ۱۳۷۴ برای دانش‌آموزان بی‌سرپرست و بدسرپرست مناطق محروم مشهد و حومه که از طریق مدارس، بهزیستی و کمیته امداد گزینش می‌شوند، در دوره متوسطه اول (راهنمایی سابق) تأسیس شده است.

با واقف خیر مجتمع آموزشی و تربیتی عبدالله رضوی آشنا شویم.

مرحوم عبدالله رضوی که نام کاملشان عبدالله رضوی میرزای ناظر است، در آلمان تحصیل کرده و از آنجا مدرک عالی کشاورزی دریافت کرده است. ایشان با انتخاب منطقه سوران که برای کشاورزی مستعد بوده و منابع آبی مناسبی داشته است، اینجارا آباد کرده است. این مرد شریف ضمن آبادانی منطقه، با وقف دارایی‌های خود قبل از فوت، آخرت و آینده خود را هم آباد کرده و با اختصاص بخشی از درآمد موقوفات به تحصیل و آموزش بچه‌های یتیم، اثرات موقوفاتش را درازمدت و ماندگار کرده است. مقبره و آرامگاه ابدی او در همین مجموعه واقع شده است.

■ نیت واقف خیر این مجموعه در

شکل‌گیری این مجتمع آموزشی و موفقیت‌های آن تا چه حد مؤثر بوده است؟
به نظر می‌رسد آقای عبدالله رضوی بسیار هوشمندانه موقوفاتش را برنامه‌ریزی کرده است. یکی از شاخصه‌های بارز موقوفه‌های عبدالله رضوی را می‌توان در نیت وقف‌کننده آن و توجه به نیازهای ضروری مردم این منطقه دانست. به‌طوری که وی با نیازسنجی مناسب و دوراندیشی در نیازهای بومی و

آرامگاه مرحوم عبدالله رضوی واقع در محوطه مجتمع آموزشی

آموزش‌های مهارتی و مشارکت دانش‌آموزان در ادارهٔ مدرسه برای آنان چه دستاورد ملموسی دارد؟

کار کردن و فرهنگ تلاش در این مجتمع به صفتی پسندیده و ارزشی تبدیل شده است و همهٔ اعضای مدرسه اعم از معلمان، دانش‌آموزان و کارکنان اداری، امور مربوط به خودشان را شخصا انجام می‌دهند و در مشارکتی چندجانبه در کارها به همدیگر کمک می‌کنند. جالب است بدانیم ۸۰ درصد از دانش‌آموزان مجتمع شبانه‌روزی عبدالله رضوی پس از تحصیل، به کار مشغول می‌شوند.

بهره‌گیری از فناوری‌های نوین آموزشی در این مجتمع چه جایگاهی دارد؟

آقای ترک‌نژاد در این خصوص می‌گوید: «براساس اسناد تحولی آموزش و پرورش و از جمله سند تحول بنیادین و برنامهٔ درسی ملی، هوشمندسازی مدارس و مجتمع‌های آموزشی و پرورشی باید در سه مرحله در مدرسه بین معلمان و خانواده‌ها نهادینه شود و ما تلاش کرده‌ایم در این خصوص تأخیر نداشته باشیم. طرح راهبردی هوشمندسازی مدارس براساس فرمایشات حضرت امام خمینی (ره) و منویات مقام معظم رهبری، سیاست‌های کلی نظام، سند چشم‌انداز، نقشهٔ جامع علمی کشور، برنامهٔ درسی ملی و قانون پنج سالهٔ توسعه، در این مجتمع طراحی و عملیاتی شده است.

از سویی دیگر و باتوجه به اینکه در حال حاضر معلم در آموزش و پرورش کشور نقشی محوری و پایدار برعهده دارد، استفاده از فناوری‌های روز، برخورداری از خلاقیت‌های نوین در آموزش و پرورش، اهمیت دادن به توانایی‌های دانش‌آموزان و به‌روز کردن امکانات این مجتمع، به دقت و با حساسیت مورد توجه قرار گرفته و در فعالیت‌های گوناگون عملیاتی شده است.

براساس تعریف استاندار داین حوزه، مدرسهٔ هوشمند مدرسه‌ای است که در آن روند اجرای کلیهٔ فرایندها اعم از مدیریت، نظارت، کنترل، یاددهی و یادگیری، منابع آموزشی و کمک‌آموزشی، ارزشیابی، اسناد و امور دفتری، ارتباطات و مبنای توسعهٔ آن، مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات (فلاوا) و در جهت بهبود نظام آموزشی و تربیتی (که پژوهش‌محور است) طراحی شده باشد و ماسعی کرده‌ایم این‌گونه باشیم.

معلمان چگونه با دانش‌آموزان ارتباط بیشتر و دوستانه برقرار می‌کنند؟

در این مدرسه هم‌مانند مدارس دیگر، درس خواندن،

مدرسه چه امکاناتی دارد که بچه‌ها آن را دوست دارند؟

از جمله ویژگی‌های خاص این مدرسه، امکانات خوب و کلاس‌های تمام‌هوشمند مانند اتاق‌های واحد فناوری اطلاعات، موسیقی، سفالگری، معرق‌کاری، مطالعات اجتماعی با ماکت‌های توپوگرافی و نقشه‌های منطقه، ادبیات، علوم قرآنی و آزمایشگاه است.

این دبیرستان به‌عنوان یکی از مجهزترین دبیرستان‌ها، به لحاظ امکانات رفاهی و آموزشی، از کلاس‌های شنا، ورزش‌های رزمی، باغداری، پرورش ماهی، کشاورزی، مشاورهٔ مهارت‌های زندگی، فضای مطالعاتی و برنامه‌های متنوع غذایی (با نظارت پزشک تغذیه) برخوردار است و مجموعهٔ این امکانات، در کنار توجه به اوقات فراغت دانش‌آموزان، باعث شده است دانش‌آموزان آن در المپیادها و محافل علمی و هنری به رتبه‌های عالی دست پیدا کنند.

چه هدف‌هایی در برنامه‌های مدرسه اولویت دارند و در عمل چه اتفاقی افتاده است؟

هدف از ایجاد چنین مدرسه‌ای، باتوجه به نیت واقف، نخبه‌پروری از میان قشر ضعیف جامعه است تا این بچه‌ها هم با وجود مشکلات خانوادگی بتوانند به‌عنوان شهروندان شاخص و موفق در جامعه مطرح شوند و سطوح عالی تحصیلی و کاری را با موفقیت پشت‌سر بگذارند.

این آموزشگاه همچنین مشتمل بر کلاس‌های موضوعی، آموزشگاه علوم تجربی، زبان خارجه، ریاضیات، ادبیات، علوم اجتماعی، هنر، علوم قرآنی و سالن پژوهش و مطالعه است که در انتخاب‌هایی داوطلبانه می‌تواند تمام اوقات زندگی دانش‌آموزان در مدرسه را به شکل دلپذیری پر کند.

از دیگر ویژگی‌های منحصر به‌فرد این مدرسه، مشارکت و مدیریت همهٔ دانش‌آموزان آن در ادارهٔ این مجموعه، از مدرسه تا خوابگاه و کل فضای آموزشی، است. بچه‌ها خودشان با راهنمایی معلمان و مربیان، زمین‌های ورزشی و دیگر بخش‌هایی را که نیاز باشد، نقاشی و رنگ‌آمیزی می‌کنند، امور خوابگاه‌ها و کلاس‌ها هم با تقسیم وظایف برعهدهٔ خود بچه‌هاست. از حق و حقوق بچه‌ها در قبال کارهای اضافه هم غفلت نشده است. آن‌ها در قبال کارهای انجام شدهٔ خارج از امور عادی، مانند نقاشی، باغبانی، جمع‌آوری محصول و دیگر امور مشابه، دستمزدی مناسب دریافت می‌کنند.

پاسخ دادن، برگزاری آزمون و تشکیل کلاس‌های رسمی، عادی و مرسوم است. ما از همه رویه‌ها، روش‌ها و مقررات آموزشی وزارت آموزش و پرورش تبعیت می‌کنیم. نکته خاصی که باعث موفقیت ما در این مدرسه شده است، اهمیت دادن به بازی و ورزش، برگزاری مسابقه بین دانش‌آموزان و معلمان، برگزاری اردوهای راهپیمایی و کوه‌پیمایی با حضور معلمان و دانش‌آموزان، برگزاری مناسبت‌ها و جشن‌ها با همت دانش‌آموزان و هدایت معلمان و صرف غذا در کنار دانش‌آموزان است. در این برنامه‌های غیررسمی و خارج از فضای کلاس، دانش‌آموزان احساس ارزش و هویت می‌کنند و نتیجه آن این است که مجموعه بزرگ و وسیعی مانند این مدرسه، بدون شعار، تظاهر، دادن گزارش‌های اداری و بدون هیچ‌گونه تخریب و خرابکاری و شیطنت غیرمعمول، توسط دانش‌آموزان اداره می‌شود.

■ ترکیب اجتماعی و جغرافیایی محل سکونت دانش‌آموزان این مجتمع چگونه است؟

دانش‌آموزان از حاشیه مشهد، مناطقی مثل تبادکان و نواحی احمدآباد، گل‌مکان، چناران و رضویه به این مجتمع می‌آیند. سرویس‌هایی صبح‌های شنبه بچه‌ها را در مسیرهای مشخص سوار می‌کنند و عصر هر چهارشنبه به خانه برمی‌گردانند.

■ چرا بچه‌ها پنج‌شنبه‌ها و جمعه‌ها در مجتمع نمی‌مانند؟

این بچه‌ها بعد از دوره تحصیلی و به‌زودی باید به دامان خانواده و جامعه بازگردند و به زندگی عادی خود ادامه دهند. به همین دلیل، ما قصدمان جدا کردن بچه‌ها از محیط اجتماع و خانواده نیست، بلکه می‌خواهیم آن‌ها در جامعه و خانواده خود هم حضور داشته باشند. خوشبختانه شاهد بوده‌ایم که بچه‌ها سفیر خوبی بوده‌اند و تغییرات مثبتی در نگاه و رفتار آن‌ها ایجاد شده است. به همین دلیل، درخواست‌هایی از اهالی محل در مناطق مختلف داشته‌ایم که حاضر بوده‌اند با پرداخت هزینه، بچه‌هایشان را در این مدرسه ثبت‌نام کنند.

■ از تباط مدرسه با خانواده‌ها یا سرپرست بچه‌ها چگونه است؟

در زمان ثبت‌نام، خانواده‌ها را به مدرسه می‌آوریم و همه چیز را برایشان توضیح می‌دهیم. در واقع می‌کوشیم با دعوت از خانواده یا سرپرستان بچه‌ها، آن‌ها را با این محیط، اهداف آموزشی و تربیتی و

خصوصاً نگاهی که درخصوص آماده کردن بچه‌ها برای آموختن مهارت و شغل و ورود به جامعه داریم، آشنا کنیم و در طول مدتی که فرزندان آن‌ها در این مدرسه تحصیل می‌کنند، شرایطی را فراهم کنیم که اولیای خانه و مدرسه بتوانند با همکاری و تعامل، آینده خوبی را برای فرزندانشان رقم بزنند. در طول سال تحصیلی هم هر زمان لازم باشد یا اگر خانواده‌ها مراجعه کنند، پذیرای آنان هستیم.

■ از نگاه شما بین موفقیت یک دانش‌آموز تا شکست او در زندگی چقدر فاصله است؟

کمتر از صد متر! شما در همین خیابان و روبه‌روی مدرسه، تابلوی کانون اصلاح و تربیت را مشاهده می‌کنید. این مدرسه و آن کانون در فاصله ۱۰۰ متری از هم قرار گرفته‌اند. وظیفه این کانون، اصلاح، تربیت و تهذیب اطفال غیربالغ و بزهکار یا بزهکاری است که کمتر از ۱۸ سال تمام سن داشته باشند. پرسش این است که چرا باید فرزندان ما بزهکار بار بیایند که بخواهیم کانون اصلاح و تربیت هم داشته باشیم. بزهکاری با شعار ریشه‌کن نمی‌شود. شاید بهترین راهش آن باشد که مدارس از نوع مجتمع عبدالله رضوی را توسعه و افزایش دهیم.

■ راز این همه تمیزی و تازگی و طراوت مدرسه چیست؟

حضور با نشاط، صمیمانه و داوطلبانه دانش‌آموزان. از ساخت این مدرسه زمان زیادی می‌گذرد، اما بچه‌ها نمی‌گذارند که کهنگی و آشفتنگی بر محیط سایه بيفکنند. هر زمان لازم باشد، خودشان قلم نقاشی در دست می‌گیرند و کلاس‌ها را رنگ‌آمیزی می‌کنند. حتی با آنکه برخی از میزها و صندلی‌های دانش‌آموزان بسیار قدیمی‌اند، چون خودشان مأمور نظافت و نگهداری آن‌ها هستند، همه وسایل سالم و تمیز و دوست‌داشتنی هستند.

بچه‌ها در همه کارها مشارکت دارند؛ از آشپزی، رنگ‌آمیزی، باغبانی، تأسیسات و ماهی‌گیری گرفته تا مراسم دعا و زیارت و جشن‌ها و مناسبت‌ها. اینجا بچه‌ها برای خودشان کارهای می‌شوند. بچه‌ها و هر کدام بسته به نوع کارشان ابلاغ می‌گیرند و وظایف خود را انجام می‌دهند. این مجموعه را به نوعی بچه‌ها خودشان مدیریت می‌کنند. راز موفقیت این مدرسه همین است؛ سپردن کارهای بچه‌ها به خودشان، تجربه‌ای که به آسانی به‌دست نیامده است، اما می‌تواند به آسانی آموخته و تکرار شود! شما هم آن را امتحان کنید و اگر دوست داشتید از مدرسه ما دیدن کنید. اینجا مدرسه در دست بچه‌هاست.

